

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta (HE 272/2016 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 7/2017 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 3/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- Euroopan parlamentin jäsen Henna Virkkunen, Euroopan parlamentti
- yksikön johtaja, liikenneneuvos Sabina Lindström, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Tomi Lindholm, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitussihteeri Tuomas Hyvärinen, puolustusministeriö
- johtaja Johanna Juusela, Viestintävirasto
- johtaja Merja Saari, Viestintävirasto
- erikoistutkija Jussi Pääkkönen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtava veroasiantuntija Sami Varonen, Verohallinto
- ryhmäpäällikkö Matti Happonen, Kansaneläkelaitos
- toimitusjohtaja Heikki Malinen, Posti Oy
- riskienhallinta- ja turvallisuusjohtaja Markku Rajamäki, Posti Oy
- johtaja Kaj Kulp, Posti Oy
- prosessijohtaja Sami Reponen, Posti Oy
- toimitusjohtaja Marko Toivari, Jakeluyhtiö Suomi Oy
- hankintajohtaja Jyrki Nygård, Suomen Suoramainonta Oy
- liittojohtaja Mikko Hoikka, Aikakauslehtien Liitto ry
- puheenjohtaja Heidi Nieminen, Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry
- liittojohtaja Jukka Holmberg, Sanomalehtien Liitto ry
- neuvontalakimies Tapio Haltia, Suomen Kiinteistöliitto ry
- toimitusjohtaja Petri Aaltonen, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- liikenne- ja viestintäministeriö
- oikeusministeriö
- Poliisihallitus
- Puolustusvoimat
- Väestörekisterikeskus
- Viestintävirasto
- Posti Oy
- Suomen Kuntaliitto
- pääluottamusmies Jyrki Sutinen, Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry
- Medialiitto ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- DHL

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi postilakia. Esitys edistää pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelmassa keskeiseksi tavoitteeksi nostettua digitalisaatiota sekä normien purkamista. Esitys myös tukee hallitusohjelman mukaista tavoitetta uudistaa julkisesti tuettuja henkilökuljetuksia, joissa tavoitellaan kymmenen prosentin säästöä jo vuodesta 2017 alkaen. Uudistus on tarkoitus toteuttaa digitalisaatiota hyödyntämällä ja mahdollistamalla uudenlaiset, markkinaehtoiset sekä innovatiiviset palvelukonseptit lainsäädäntöä kehittämällä. Lainsäädäntöä kehitetään toteuttamalla henkilö-, posti- ja tavarankuljetuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Henkilö- ja tavaraliikenteen kokonaisuudistusta toteutetaan parhaillaan liikennekaari-nimisessä hankkeessa.

Esityksessä ehdotetaan, että yleispalvelukirjeiden jakelu jatkuisi viitenä päivänä viikossa niillä alueilla, joissa ei ole sanomalehtien ylläpitämää jakeluverkkoa eli lehtien varhaisjakelua. Tämä mahdollistaa sanomalehtien viisipäiväisen jakelun nykyiseen tapaan myös haja-asutusalueilla. Harvaanasutuilla alueilla jakelu ehdotetaan toteutettavaksi yleispalvelun tarjoajan järjestämän hankintamenettelyn kautta.

Taajama-alueilla, joissa on tarjolla sanomalehtien varhaisjakeluverkko, laki antaisi mahdollisuuden poiketa viisipäiväisestä jakelusta ja sallisi vähintään kolmipäiväisen jakelun. Yleispalvelukirjeiden laatustandardia kevennettäisiin siten, että mahdollistettaisiin jakelu kolmena päivänä viikossa. Yleispalvelutuotteiden hinnoittelun tulisi olla kohtuullista, avointa ja syrjimätöntä. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yleispalvelutuotteiden hinnoittelussa sallittaisiin jatkossa kohtuullinen kate. Oikeutta poiketa jakelutiheyttä koskevista vaatimuksista vaikeakulkuisilla alueilla joustavoitettaisiin siten, että poikkeuksen piirissä voisi olla koko maassa nykyisen 300 talouden sijasta enintään 1 000 taloutta. Lisäksi poistettaisiin viittaus ympärivuotisesti liikennöitäviin teihin ja maantielauttoihin sekä vähintään viitenä päivänä viikossa kulkevien yhteysalusten avulla liikennöitäviin reitteihin.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Esityksessä ehdotetaan myös, että postinumero- ja osoiterekisterijärjestelmän tietoja avataan paremmin hyödynnettäviksi. Näkövammaisille suunnattuja lähetyksiä koskevaa sääntelyä uudistetaan siten, että näkövammaiselle lähetettävä pistekirjoituslähetyksen olisi maksuton, vaikka sen lähettäisi muu kuin näkövammainen.

Kerrostalojen asuinhuoneistoihin jaettava kirjelähetykset olisi jatkossa kannettava kerrostalo-kohtaisiin lokerikkoihin tai huoneistokohtaisiin postiluukkuihin.

Viestintäviraston toimivaltuuksia erimielisyyksien ratkaisemisessa ja valvonta-asioiden käsitellessä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan tietoyhteiskuntakaavassa säädettyä.

Lisäksi lakiin tehtäisiin teknisiä merkitykseltään vähäisiä muutoksia postilähetysten vastaanottoa, välitystä ja takavarikointia, jakelua sekä toimitusehtoja koskeviin säännöksiin.

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut käsiteltävänä lainsäädännön arviointineuvostossa, joka on antanut asiasta lausunnon

Laki on pääosin tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2017.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Postimarkkinat ovat monivuotisessa rakennemuutoksessa, sillä digitalisaatio vähentää voimakkaasti kirjeiden ja lehtien jakelumääriä. Kirjevolyymit laskevat noin 10 % vuodessa, sanomalehtien varhaisjakelu väheni 12 % ja aikakauslehtien jakelu 10 % edellisvuodesta. Kansalaisten viranomaisasioinnissa on suunnitteilla siirryttävän paperikirjeiden sijaan käyttämään ensisijaisesti sähköistä postilaatikkoa vuodesta 2018 alkaen, mikä kiihdyttää kirjevolyymin laskua merkittävästi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on vastata rakennemuutoksen haasteisiin uudistamalla postisääntelyä vastaamaan paremmin nykyisiä asiakastarpeita ja turvaamalla postipalveluiden saatavuus koko Suomessa mahdollistamalla uudenlainen yrittäjäpohjainen jakelutoiminta haja-asutusalueilla. Tavoitteena on myös yhdistää henkilö-, tavara- ja postikuljetuksia ja samalla pyrkiä normien purkuun ja luomaan digitaalinen liiketoiminnan kasvuympäristö.

Yleispalveluvelvoite

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yleispalvelun tarkoituksena on täydentää kaupallista tarjontaa sellaisilla alueilla, joissa on vain yleispalvelun tarjoajan jakeluverkko. Siten palveluiden turvaamiseksi on perusteltua käyttää markkinaehtoista toimintaa pidemmälle menevämpiä vaatimuksia, kuten nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä ehdotettua hankintamenettelyä, jolla esitys pyrkii turvaamaan kansalaisten yhdenvertaisen mahdollisuuden erilaisiin postipalveluihin. Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan nyt esitetyt muutokset yleispalvelun laatustandardiin tai jakeluun eivät ole ristiriidassa postidirektiivin kanssa.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Hankintamenettelyn ja kirjeiden kulkunopeuden joustavoittamisen tuomilla säästöillä muiden yleispalveluun esitettyjen muutosten kanssa esitys pyrkii mahdollistamaan yleispalvelun kannattavan tarjonnan siten, että koko maassa säilyy mahdollisuus jakelupalveluihin viitenä päivänä viikossa. Yleispalvelulähetysten määrän vähentyessä siten, ettei lähetyksiä ole jaettavana viitenä päivänä viikossa, ei niiden jakelu viitenä päivänä viikossa ole kannattavaa. Tämän vuoksi esityksessä on ehdotettu, että taajama-alueilla, joissa on yleispalvelun tarjoajan lisäksi muita jakelupalvelun tarjoajia, voidaan kirjeiden kulkunopeutta joustavoittaa ilman viisipäiväisen jakelun vaatimusta. Tämän lisäksi kustannustaakkaa pyritään pienentämään jakeluun ehdotetulla hankintamenettelyllä, joka yhdessä liikenteen palveluista annetun lain (/) kanssa mahdollistaa jakeluiden yhdistämisen. Pällekkäisiltä jakelureiteiltä välttään, jos yleispalvelun tarjoaja kilpailuttaa muitakin toimintoja yleispalvelukirjeiden jakelun lisäksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 7/2017 vp — HE 272/2016 vp mukaan esityksessä on syytä varmistua siitä, että lakiehdotuksella ei olennaisesti hidasteta viranomaisten lähettämien oikeusturvan kannalta merkityksellisten postilähetysten kulkua. Tällaisia ovat esimerkiksi verottajan lähettämät veroilmoituslomakkeet ja vaaleissa lähetettävät annetut ennakköänet. Liikenne- ja viestintäministeriön perusteellisen selvityksen mukaan 1—2 päivän jousto kirjeiden kulkunopeudessa taajama-alueilla ei olennaisesti hidasta yleispalvelukirjeiden jakelua, koska jo tällä hetkellä yleispalvelukirjeitä jaetaan vain alle yksi lähetys per viikko. Kulkunopeuden hidastaminen ehdotettuun niin sanottuun jakelupäivä + neljä päivää -vaatimukseen ei mahdollista jakelupäivien vähentämistä enempää kuin kahdella päivällä viikossa. Jos jakelupäiviä olisi vähemmän kuin kolme viikossa, tätä kulkunopeutta ei olisi mahdollista käytännössä toteuttaa kaikkina arkipäivinä keräilyvelvoitteen vuoksi. Näin ollen esimerkiksi kerran tai kaksi viikossa tapahtuva jakelu ei ole mahdollista eikä se vastaisi lain tarkoitusta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on edelleen kiinnittänyt huomiota siihen, että yleispalvelun laatustandardin joustavoittaminen mahdollistaa joustoa vain yleispalvelukirjeiden jakeluun. Esityksen ehdotuksilla ei nähdä olevan vaikutuksia esimerkiksi viranomaistoiminnan asioiden vireillepanoon, selvityspyyntöjen tai niihin annettavien vastausten lähettämiseen tai päätösten tiedoksiantoon kirjeitse, koska kyseiset kirjeet eivät kuulu yleispalveluvelvoitteen alaisiin tuotteisiin. Siksi esityksen valmisteluvaiheessa ei nähty tarpeelliseksi tarkistaa esimerkiksi tiedoksisaamista tai valitusaikoja koskevaa lainsäädäntöä. Ministeriön selvityksen pohjalta valiokunta katsoo, että viranomaisten lähettämien oikeusturvan kannalta merkityksellisten postilähetysten kulku on turvattu riittävällä tavalla.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että laatustandardeja määriteltäessä ja kehitettäessä on kiinnitettävä huomiota myös muihin seikkoihin kulkunopeuden ohella. Postipalvelujen tulee olla tasapuolisia kaikille kansalaisille, ja tärkeätä on myös postin perille meno ja jakeluvirheiden vähentäminen.

Hankintamenettely

Asiantuntijakuulemisessa hankintamenettelyä pidettiin pääosin hyvänä ehdotuksena. Joissakin lausunnoissa tuotiin esiin, että hankintamenettely alentaa todennäköisesti jakelusta koituvia kustannuksia. Esityksen vaikutusarvioinneissa on myös esitetty kokonaislaskelma siitä, että esitettyjen ehdotusten jälkeen yleispalvelun tarjoajan kustannustaakka laskee merkittävästi.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan postilaissa ei ole tarkoituksenmukaista säännellä koko perusjakelun kilpailuttamisesta, koska se saattaisi johtaa esimerkiksi tilanteeseen, jossa pienet alueelliset toimijat eivät voisi osallistua hankintamenettelyyn lainkaan, koska ne eivät pystyisi tarjoamaan näin suurta jakelukokonaisuutta. Yleispalvelun tarjoajalle on myös jätettävä harkintavaltaa päättää siitä, mitä lähetyksiä se haluaa kilpailuttaa tietyillä alueilla, jotta kustannustaakkaa saadaan parhaalla mahdollisella tavalla hillittyä.

Hallituksen esityksessä aluemäärittely perustuu postinumeroalueiden sijaan sanomalehtien varhaisjakeluverkkoon, koska postinumeroalueet voivat olla hyvinkin suuria, mikä tarkoittaisi, että yhdellä postinumeroalueella voisi olla sekä hankintamenettelyn piiriin kuuluvia että kuulumattomia kotitalouksia. Näin ollen varhaisjakeluverkko on määrittelynä tarkempi, kun tiedetään kotitalouksittain, mitkä kotitaloudet varhaisjakeluverkko kattaa. Varhaisjakelualueiden määrittelyssä tulee varmistaa, että jakeluun ei synny katvealueita.

Valiokunta korostaa, että yleispalvelun tarjoaja voi tehdä kilpailutukset myös postinumeroalueiden mukaisesti, kunhan postinumeroalueisiin perustuva kilpailutus kattaa Viestintäviraston määrittelemiä varhaisjakeluverkkoja. Täten yleispalvelun tarjoaja voi kilpailuttaa tai, niissä tapauksissa joissa muita jakelupalveluiden tarjoajia ei ole, jakaa itse lähetyksiä varhaisjakeluverkkoja laajemmalla alueella. Näin ollen yleispalvelun tarjoaja määrittelee ja kilpailuttaa jakelun Viestintäviraston määrittelemillä alueilla itselleen parhaaksi sopivimmalla ja tarkoituksenmukaisimmalla tavalla tarvittaessa myös postinumeroalueisiin perustuen, kunhan alueet kattavat sanomalehtien varhaisjakelualueet.

Osoiterekisteri

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan osoiterekisteritietojen luovutusta koskeva ehdotettu sääntely on tärkeää, jotta pystytään varmistamaan kirjeiden jakelun virheettömyys ja kirjesalaisuus markkinoilla, joilla toimii useita postiyrityksiä. Tällä hetkellä kustannussuuntautuneeseen hinnoitteluun perustuva malli on johtanut korkeisiin hintoihin, mikä on johtanut siihen, että uudet postiyritykset toimivat pääasiassa omien rekistereidensä pohjalta. Tämän vuoksi esimerkiksi tiedot osoitteenmuutoksista tai jakelun keskeytyksistä eivät välity riittävän tehokkaasti kaikille postiyrityksille, mikä on jo käytännössä johtanut postinjakelun virheisiin.

Osoiterekisteriä ylläpitävä taho. Posti Oy on ylläpitänyt osoiterekisterijärjestelmää perinteisen erityisasemansa vuoksi. Valiokunnassa on kuitenkin esityksen käsittelyssä noussut kysymys osoiterekisteriä ylläpitävästä tahosta huomioon ottaen, että Posti Oy on yritys ja sen rinnalle on tullut ja on tulossa lisää muitakin toimijoita. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa seurataan ja arvioidaan järjestelmän toimivuutta.

Turvakiellon alaiset ja salassa pidettävät osoitteet. Postilaissa säädetään rekisteröidyn kielto-oikeudesta siten, että osoiterekisteriin rekisteröity henkilö voi kieltää henkilötietojensa luovuttamisen osoitteiden tarkistamis- ja korjaamispalveluiden yhteydessä. Käytännössä luovutuskieillon tehneitä henkilöitä on noin 84 000. Edellä kuvattu oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen ei estä tietojen luovuttamista toisille postiyrityksille luovutusvelvollisuuden nojalla, vaan se koskee kaupallisin ehdoin tapahtuvia rekisterien tarkistamis- ja korjaamispalveluita. Esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi sääntelyä kyseisten niin sanottujen salaisten osoitteiden osalta.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Nykyinen laki velvoittaa luovuttamaan nimi- ja osoitetiedot sekä tiedot jakelun muutoksia koskevista toimeksiannoista. Luovutusvelvollisuus koskee myös tiedoissa tapahtuvia muutoksia, kuten nimenmuutoksia. Henkilötunnusta ei saa luovuttaa edelleen.

Luovutuskielto tarkoittaa, että osoiterekisterissä olevia tietoja ei saa luovuttaa osoitteiden tarkistamis- ja korjaamispalveluiden yhteydessä. Luovutuskielto ei siten estä tietojen luovuttamista toiselle postiyritykselle nykyisen mukaisella tavalla.

Tieto niistä osoitteista, jotka ovat turvakiellon alaisia, on Väestörekisterikeskuksessa, eikä Posti Oy ole niistä pyytänyt tietoa. Kun Posti Oy:llä ei ole tietoa turvakiellosta, se luovuttaa edelleen turvakiellon alaisia osoitteita muille postiyrityksille. Nämä osoitteet luovutetaan muille postiyrityksille postitoimintaa varten, eivätkä ne siten saa luovuttaa kyseisiä tietoja eteenpäin muihin tarkoituksiin.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lain 38 §:n 3 momenttia siten, että tiedon saatavuuden parantamiseksi postiyritys voisi luovuttaa yhteisöjen osoitetietoja rajattomasti niitä haluaville taholle. Yhteisöjä koskevat tiedot eivät ole henkilötietoja, joten niitä tulisi voida vapaasti luovuttaa esimerkiksi markkinointitarkoituksiin. Tietojen luovuttamista ei esitetä muutettavaksi mitään muilta osin kuin yhteisöjen tietojen osalta. Kaikilta muilta osin, kuten salaisten osoitetietojen osalta, sääntely säilyy nykymuodossaan.

Puolustusvaliokunta on lausunnossaan PuVL 3/2017 vp — HE 272/2016 vp pitänyt tärkeänä, että maanpuolustuksen kannalta tärkeät erityissuojattavien kohteiden osoitetiedot turvataan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan erityissuojattavien kohteiden osoitetiedot ovat turvattavissa nykyisin menetelmin puolustusvoimia ja muita valtion hallinnon edustajia tyydyttävällä tavalla.

Postiyrityksellä on postilain mukaan velvollisuus turvata luottamuksellisen viestin salaisuus. Postiyrityksen palveluksessa oleva ei saa ilmaista, mitä hän työssään on saanut tietää asiakkaasta tai tämän asioista, jos tietojen ilmaiseminen loukkaisi luottamuksellisen viestin salaisuutta taikka liike- tai asiakassuhdetta. Vaitiolovelvollisuus koskee myös tietoa salaisesta osoitteesta.

Vaitiolovelvollisuus ja velvollisuus turvata luottamuksellisen viestin salaisuus koskevat kaikkia, jotka postiyrityksen kanssa tehdyn sopimuksen nojalla käsittelevät postilähettyksiä tai tarjoavat postiyrityksen palveluja asiakkaille. Velvollisuudet koskevat siten sekä postiyrityksen palveluksessa olevia että postiyrityksen alihankkijoiden palveluksessa olevia henkilöitä. Vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta on säädetty rikoslaissa rangaistus.

Postin jakelu

Poikkeusolojen toiminta. Postilaissa poikkeusoloihin on varauduttu sääntelemällä postiyrityksen velvollisuudesta varautua poikkeusoloihin (64 §). Postiyrityksen on valmiussuunnittelulla ja poikkeusoloihin varautumisella huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä normaaliolojen häiriötilanteissa. Lisäksi lain 65 §:ssä säännellään tarkemmista säännöksistä varautumiseen liittyen ja lain 66 §:ssä varautumisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yleispalvelun tarjoajana toimivan Posti Oy:n poikkeusoloihin varautumisen perusta on kunnossa. Posti Oy:llä on erillissopimukset varautumisen osalta puolustusvoimien kanssa, eikä esityksellä ole kyseiseen sopimukseen vaikutusta. Lisäksi lakiesityksen mukanaan tuoma joustavuus omalta osaltaan lisää Posti Oy:n mahdollisuuksia varautua poikkeustilanteisiin. Liikenne- ja viestintäministeriöltä saatujen tietojen mukaan Posti Oy tekee aktiivisesti töitä myös kyberturvallisuuden kehittämiseksi.

Yllä esitettyjen perusteluiden ja esityksessä ehdotettujen säännösten perusteella esityksen valmistelussa ei ole katsottu tarpeelliseksi muuttaa tai arvioida varautumiseen liittyviä säännöksiä. Valiokunta katsoo samaten, että nykyiset säännökset vastaavat tarkoitusta myös lakiehdotuksen voimaantullessa.

Väärin jaettu posti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Posti Oy on sopinut alueellisten postiyriyten edustajan Jakeluyhtiö Suomen kanssa menettelytavasta, jonka mukaan Posti Oy:n verkkoon ohjautuneet muiden jakeluyhtiöiden lähetykset kerätään alueittain yhteen Posti Oy:n toimipisteeseen, missä lähetykset säilytetään. Lähetykset luovutetaan pyydetessä jakeluyhtiön edustajalle. Jakeluyhtiöiden vastuulla ja päätösvallassa on se, kuinka usein ne noutavat väärin jaetut lähetykset Posti Oy:ltä. Alkuvuoden 2017 aikana jakeluyhtiöt ovat pääsääntöisesti noutaneet lähetykset kerran viikossa tai kahden viikon välein. Posti Oy ei jaa näitä lähetyksiä vastaanottajalle, tee osoiteselvitystä taikka palauta lähetystä lähettäjälle tai Viestintävirastolle perillesaamattomana. Näiden lähetysten määrä on tällä hetkellä noin 700 kappaletta viikossa. Kirjeiden kokonaismäärä on vuodessa noin 360 miljoonaa (vuonna 2015), joten 700 virheellisesti jaettua lähetystä viikossa on noin 0,01 prosenttia viikon aikana jaetuista kirjeistä.

Osa virheellisesti jaetuista lähetyksistä on jaettu osoitteisiin, jotka on merkitty kyseisiin lähetyksiin. Ongelma voi tällöin olla se, että postinsaaja ei ole tehnyt lähettävälle taholle osoitteenmuutosta muuttaessaan pois. Myöskään Posti Oy:lle tehdyt tilapäiset jakelukeskeytykset eivät välity yksityisille jakeluyhtiöille. Ongelmaa helpottaisi ajantasaisen osoiterekisteritiedon saaminen, jota esityksessä ehdotetaan, mikä varmistaisi sen, että lähetykset voitaisiin toimittaa ajantasaisin tiedoin oikeille postinsaajille. Postinsaajan edun näkökulmasta yhden osoitteenmuutosilmoituksen esimerkiksi Posti Oy:n verkkosivuilla tulisi riittää, minkä jälkeen tieto kulkisi osoiterekistereistä toisille postiyriyksille.

Lokerikkojakelu. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lain 43 §:n 1 momenttia siten, että kerrostalojen asuinhuoneistoihin jaettavat kirjelähetykset on kannettava kerrostalokohtaisiin lokerikkoihin tai huoneistokohtaisiin postiluukkuihin. Lokerikkojakelu siis mahdollistetaan, mutta sitä ei säädetä pakolliseksi. Lokerikkojakelulla kevennettäisiin postinjakajien työtaakkaa ja parannettaisiin työturvallisuutta. Erityisesti hissittömissä porraskäytävissä jakelutyöhön liittyy tapaturmariski esimerkiksi talvisin.

Asiantuntijakuulemisen mukaan lokerikkojakelu nopeuttaisi jakelua ja alentaisi jakelukustannuksia. Se myös parantaisi omaisuuden ja viestinnän luottamuksellisuutta, kun jakajan ei tarvitsi jättää jakelukärryä tai -pyörää näkyvistään rappukäytävässä kulkemisen ajaksi.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Postinumerojärjestelmä

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen valmistelun aikana arvioitiin postinumerojärjestelmän siirtoa viranomaistoiminnaksi Viestintävirastoon. Siirto tasapainoittaisi järjestelmän ylläpitoa ja mahdollistaisi nykyistä paremmin sen, että kaikki toimijat voisivat vaikuttaa järjestelmään tehtäviin muutoksiin. Prosessi olisi kuitenkin hallinnollisesti raskas ja tehtävä Viestintävirastolle uusi. Näin ollen se edellyttäisi uuden toiminnon perustamista virastoon ja riittävien henkilöstö- ja muiden resurssien varaamista sitä varten. Siirron myötä Posti Oy:n kustannukset järjestelmään liittyen eivät kuitenkaan pieneneisi vastaavasti, koska yhtiö tarvitsisi edelleen järjestelmää tuotantonsa ohjaamiseen.

Valiokunta pitää kuitenkin hyvänä, että postinumerojärjestelmän siirtoa Viestintävirastolle arvioidaan jatkossakin uudestaan postimarkkinoiden kehittyessä ja kun markkinoilla on enemmän toimijoita.

Viestintäviraston valvontaresurssit

Valiokunta toteaa, että Viestintäviraston valvontatehtävä on laaja ja tulee toimijoiden lisääntyessä entistä haastavammaksi. Tämän vuoksi valiokunta kantaa huolta erityisesti Viestintäviraston henkilöstöresursseista ja korostaa, että jatkossa tulee seurata Viestintäviraston resurssitarvetta.

Muuta

Valiokunta korostaa postipalveluita kansalaisten peruspalveluna ja katsoo, että niiden tulee toteutua tasa-arvoisesti koko maassa. Tämän vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että lain toteutumista seurataan tarkoin ja tarvittaessa ryhdytään tarpeellisiin muutoksiin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

38 §. Osoiterekisteri. Perustuslakivaliokunta on tuonut esille, että koska 38 §:n 4 momentin säännöksen tarkoituksena on säännellä Posti Group Oyj:n tietojen luovutuksesta perimää hintaa, omaisuuden suoja huomioon ottaen kyseistä sääntelyä ei ole syytä ulottaa muihin postiyrityksiin. Liikenne- ja viestintävaliokunta kuitenkin katsoo, että kyseisen säännöksen tarkoituksena ei ole esityksen perusteluista poiketen koskea vain yleispalveluyritystä. Kyseisen säännöksen tarkoituksena on edistää kilpailua ja luoda yhtenäiset säännökset kaikille postiyrityksille. Jo voimassa olevassa laissa on rajoitettu tietojen luovutuksesta perittävä hinta kustannussuuntautuneeseen hintaan. Esityksen perusteella on mahdollista, että julkisen palvelun tarjoaja voi jatkossa olla joku muukin toimija kuin posti. Näin ollen valiokunta katsoo, että edellä mainittu säännös tulee säilyttää esityksen mukaisena siten, että perittävästä hinnasta säädettäisiin kaikkien postiyritysten osalta samalla tavalla.

Valiokunta on tehnyt lakitekniisen muutoksen pykälään ja samalla korjannut johtolausetta vastaavasti.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 272/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

postilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan postilain (415/2011) 15 §:n 1 momentin 1 kohta, 17 - 19 §, 26 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 ja 3 momentti, 37 §:n 3 momentti, 38 §:n ~~2~~ 3, 4 ja 6 momentti, 40 §:n otsikko ja 1 ja 2 momentti, 40 a §:n 2 momentti, 41 §:n 3 momentti, 43 §:n 1 ja 3 momentti, 47 §, 56 §:n 4 momentti ja 79 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 40 §:n 1 momentti ja 40 a §:n 1 momentti laissa 408/2016, sekä

lisätään lakiin uusi 67 a § seuraavasti:

15 §

Yleispalveluun kuuluvat postilähettykset

Yleispalveluun kuuluu seuraavia postilähettyksiä koskevien postipalveluiden pysyvä tarjonta:

1) enintään kahden kilon painoiset kirjelähettykset, jotka maksetaan yleisesti käytettävissä olevilla käteismaksutavoilla ja jotka käyttäjällä on mahdollisuus jättää postiyrityksen kuljetettaviksi keräilypisteeseen; kotimaan kirjelähettyksistä on pidettävä tarjolla ainakin sellainen neljäntenä arkipäivänä jättöpäivästä jaettavaksi tarkoitettu kirjetuote, johon sovelletaan 19 §:ssä säädettyä yleispalvelun laatustandardia;

17 §

Keräily ja jakelu

Yleispalveluun kuuluvat kirjelähettykset on keräiltävä ja jaettava viitenä arkipäivänä viikossa, arkipyhiä lukuun ottamatta, noudattaen 19 §:ssä säädettyä yleispalvelun laatustandardia.

Niillä Viestintäviraston määrittelemillä alueilla, joilla ei ole toteutettu kaupallisin ehdoin soveltua, vähintään viisi kertaa viikossa ilmestyvän tilatun lehden jakelua (*sanomalehtien varhaisjakeluverkko*), yleispalvelun tarjoajan on hankittava viisipäiväinen jakelu. Hankinnan järjestämisestä säädetään vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (/). Viestintäviraston on selvitettävä vuosittain, miltä osin sanomalehtien varhaisjakeluverkkoihin on tehty muutoksia, ja tarvittaessa määriteltävä edellä tarkoitettut alueet uudelleen.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

Edellä 1 momentissa säädetystä keräily- ja jakeluvollisuudesta voidaan poiketa, jos postin keräily tai jakaminen estyy syystä, joka johtuu postinsaajasta, laista, liikenteen keskeytyksestä tai muusta vastaavasta ylivoimaisesta esteestä ja jota postin jakelussa ei ole voitu ottaa huomioon.

Lähetäjällä on oltava mahdollisuus jättää yleispalveluun kuuluvat kirjelähetykset postiyrityksen kuljetettaviksi kohtuullisen matkan päässä asunnostaan sijaitsevaan keräilypisteeseen.

Postipaketit on jaettava kohtuullisessa ajassa noudattaen 19 §:ssä säädettyä laatustandardia. Kuitattavien lähetyksien ja postipakettien jakelussa voidaan käyttää saapumisilmoitusta.

18 §

Poikkeukset keräily- ja jakelutiheydestä

Yleispalvelun tarjoajalla on oikeus poiketa 17 §:ssä säädetystä keräily- ja jakelutiheydestä, jos kyseessä on vaikeakulkuisella saaristo- tai erämaa-alueella sijaitseva talous. Näiden talouksien 17 §:ssä tarkoitettu keräily ja jakelu on tehtävä vähintään kerran viikossa. Poikkeuksen piirissä saa olla koko maassa yhteensä enintään 1 000 taloutta.

Yleispalvelun tarjoajan on vuosittain toimitettava Viestintävirastolle selvitys 1 momentissa tarkoitettujen talouksien lukumäärästä ja sijainnista. Viestintäviraston on tarvittaessa ratkaistava, mitkä taloudet kuuluvat keräily- ja jakelutiheydestä tehdyn poikkeuksen piiriin.

Yleispalvelun tarjoajan on ilmoitettava postipaketista ja viranomaiselta saapuneesta lähetyksestä poikkeuksen piirissä olevalle postinsaajalle viivytyksettä. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kolmantena päivänä lähetyksen saapumisesta, jos postinsaaja on puhelimitse, sähköpostitse tai muutoin tavoitettavissa.

19 §

Yleispalvelun laatustandardi

Yleispalveluun kuuluvat kotimaan kirjelähetykset, jotka on jätetty yleispalvelun tarjoajan välitettäväksi ja joista on maksettu voimassa oleva maksu, on jaettava siten, että lähetyksistä vähintään 50 prosenttia on perillä viimeistään neljäntenä arkipäivänä ja vähintään 97 prosenttia viimeistään viidentenä arkipäivänä jättöpäivästä.

Euroopan unionin sisäinen ulkomaanposti on jaettava siten, että lähetyksistä vähintään 50 prosenttia on perillä kolmantena päivänä ja 97 prosenttia viidentenä päivänä jättöpäivästä.

26 §

Hinnoittelu

Yleispalvelun tarjoajan on hinnoiteltava yleispalveluun kuuluvat postipalvelunsa siten, että hinnoittelu on kohtuullista, avointa ja syrjimätöntä.

27 §

Yhtenäishinnoittelu ja yksittäiset hintasopimukset

Yleispalvelun tarjoajan on hinnoiteltava neljäntenä arkipäivänä jättöpäivästä jaettaviksi tarkoitettut, yleisesti käytössä olevilla yksittäisen kirjeen maksutavoilla maksettavat tavalliset kotimaan kirjelähetykset yhtenäisesti koko maassa.

Jos yleispalvelun tarjoaja tekee yleispalveluun kuuluvista tuotteista tai palveluista yksittäisiä hintasopimuksia, sopimusehtojen ja niihin perustuvien hintojen tulee olla 26 §:ssä säädettyjen periaatteiden mukaiset.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

37 §

Postinumerojärjestelmä

Postinumerojärjestelmää ylläpitävän postiyrityksen tulee pitää postinumerojärjestelmän sisältämät tiedot julkisesti nähtävillä. Tietojen on oltava maksutta saatavilla käyttökelpoisessa muodossa siten, että ne ovat helposti sähköisesti ladattavissa.

38 §

Osoiterekisteri

Osoiterekisterissä olevia tietoja saadaan käyttää lähetyksen perille toimittamiseen sekä osoitepalveluista sopimuksen tehneiden postinlähettäjiensä hallussa olevien nimi- ja osoitetietojen tarkistamiseen ja korjaamiseen. Osoiterekisterissä olevia nimi- ja osoitetietoja saadaan luovuttaa edelleen osoiterekisterin käyttötarkoituksen toteuttamiseksi. Osoiterekisterissä olevien yhteisöjen tietoja saadaan luovuttaa edelleen. Osoiterekisterissä olevaa henkilötunnusta ei kuitenkaan saa luovuttaa edelleen.

Osoiterekisteriä ylläpitävän postiyrityksen ja sen kanssa osoiterekisterin ylläpidosta sopimuksen tehneen yrityksen on pyynnöstä luovutettava postinsaajalta tai viranomaiselta saamansa postinsaajan nimi- ja osoitetiedot sekä tiedot jakelun muutoksia koskevista toimeksiannoista toiselle postiyritykselle, jos tämä tarvitsee niitä postitoimintansa hoitamiseksi. Postiyrityksen on pyynnöstä luovutettava ajantasaisesti myös mainituissa tiedoissa tapahtuvat muutokset. Tiedot on luovutettava postitoiminnan hoitamisen kannalta käyttökelpoisessa muodossa, avoimin ja syrjimättömin ehdoin. Tietojen luovutuksesta saa periä hinnan, joka muodostuu osoitetietojen erottamisesta osoiterekisteristä ja niiden luovuttamisen järjestämisestä.

~~Rekisteröity voi tässä pykälässä säädetyn estämättä kieltää henkilötietojensa luovuttamisen osoitteiden tarkistamis- ja korjaamispalvelujen yhteydessä.~~

Postiyrityksen on poistettava osoiterekisterissä oleva aiempi tieto viimeistään 20 vuoden kuluessa siitä, kun postiyritys on saanut tiedon siinä tapahtuneesta muutoksesta.

40 §

Postilähetysten vastaanotto, välitys ja takavarikointi

Postiyrityksellä on velvollisuus vastaanottaa ja välittää jokaisen sitä haluavan kirjelähetys ja postipaketti voimassa olevaa maksua vastaan toimitusehtojensa mukaisesti postin saajalle.

Postiyritys saa kuitenkin kieltäytyä vastaanottamasta tai välittämästä kirjelähetystä tai postipakettia, jos:

1) lähetys sisältää vaarallisia aineita, esineitä tai tuotteita, joiden kuljettaminen on laissa kielletty, jotka ovat muulla tavalla lain vastaisia tai joiden on perusteltua syytä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmiselle tai omaisuudelle;

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

- 2) lähetys sisältää eläviä hyönteisiä tai muita eläviä eläimiä;
- 3) lähetysten sisältö on erityisen arka lämmölle tai kylmyydelle;
- 4) lähetys sisältää särkyviä tai taittuvia esineitä taikka valuvia aineita;
- 5) vakuuttamaton yleispalvelulähetys tai muu kuin yleispalveluun kuuluva lähetys sisältää rahaa, arvopapereita tai muuta arvokasta.

40 a §

Näkövammaisen lähetys

Postiyrityksen, jolle on asetettu 24 a §:ssä tarkoitettu velvollisuus toimia Maailman postiliiton yleissopimuksen mukaisena nimettynä operaattorina, on tarjottava yksityishenkilöille mahdollisuus lähettää alle seitsemän kilogrammaa painava, pistekirjoitusta sisältävä lähetys lentolisämaksua lukuun ottamatta maksuttomasti.

— — — — —

41 §

Toimitusehdot

Postipalveluihin liittyvistä maksuista on julkaistava hinnasto yrityksen internetsivuilla ja lisäksi hinnasto on pidettävä pyynnöstä saatavilla paperimuodossa ilman korvausta. Jos postipalvelun toimittamisesta tehdään tarjous tai sopimus, sen on oltava kirjallinen tai sähköinen niin, että sen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja että se säilyy osapuolten saatavilla.

— — — — —

43 §

Jakelu

Pientaloihin jaettavat kirjelähetykset on kannettava postilaatikkoon, joka sijaitsee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisen matkan päässä postin saajan osoitepaikasta. Kerrostalojen asuinhuoneistoihin jaettavat kirjelähetykset on kannettava kerrostalokohtaisiin lokerikkoihin tai huoneistokohtaisiin postiluukkuihin.

— — — — —

Kuitattavien lähetysten, postipakettien ja kokonsa puolesta jakeluun soveltumattomien lähetysten jakelussa voidaan käyttää saapumisilmoitusta. Postiyrityksellä on oikeus merkitä kuitattavan kirjelähetysten luovutusasiakirjoihin vastaanottajan henkilötunnus ja asiakirja, josta henkilötunnus on tarkistettu.

— — — — —

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

47 §

Postilähetysten säilyttäminen postinsaajan noudettavina

Postiyrityksellä on oikeus säilyttää kirjelähetykset noudettavina postinsaajan osoitteen mukaan määräytyvässä toimipaikassa tai muussa vastaavassa noutopisteessä, jos:

1) postinsaaja ja postiyritys eivät ole päässeet keskenään sopimukseen postin vastaanoton järjestelyistä eikä asiassa ole annettu lainvoimaista ratkaisua;

2) postinsaaja on puuttunut postin vastaanoton järjestelyihin siten, että postiyritys ei voi jakaa kirjelähetystyksiä postin saajan 44 §:ssä säädetyn mukaisesti sijoitettuun postilaatikkoon.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa postiyritys saa edellyttää, että postinsaaja tekee postin noutamisesta 43 §:n 4 momentissa tarkoitetun sopimuksen.

56 §

Lähetysten säilyttäminen ja hävittäminen

Postiyritys saa hävittää 3 momentissa tarkoitetun postipaketin aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun lähetysten saapumisesta on ilmoitettu vastaanottajalle tai palauttamisesta lähettäjälle. Hävittäminen on tehtävä luottamuksellisuuden turvaavalla tavalla.

67 a §

Valvonta-asioiden käsittely Viestintävirastossa

Viestintävirasto voi ottaa asian tutkittavakseen asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

Viestintävirasto voi asettaa tässä laissa säädetty valvontatehtävänsä tärkeysjärjestykseen. Viestintävirasto voi jättää asian tutkimatta, jos:

1) on todennäköistä, että kyse ei ole tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesta toiminnasta;

2) asialla on epäilystä virheestä tai laiminlyönnistä huolimatta postimarkkinoiden toimivuuden, postipalvelujen luotettavuuden sekä postimarkkinoiden häiriöttömyyden turvaamisen ja palveluja käyttävien edun kannalta vain vähäinen merkitys; tai

3) toimenpidepyyntö on ilmeisen perusteeton.

Viestintäviraston on tehtävä päätös 2 momentissa tarkoitettua tutkimatta jättämisestä viivytyksettä.

79 §

Erimielisyyksien ratkaiseminen

Jos postiyritys tai henkilö, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee, katsoo, että joku toimii tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti, postiyritys tai edellä tarkoit-

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp

tu henkilö voi saattaa asian Viestintäviraston päätettäväksi. Viestintäviraston on tehtävä asiassa päätös neljän kuukauden kuluessa vireille tulosta. Määräaika ei koske poikkeuksellisen laajoja tai muuten poikkeuksellisissa olosuhteissa tapahtuneita asioita. Viestintävirasto voi myös omasta aloitteestaan ottaa asian päätettäväkseen.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 17 § tulee kuitenkin voimaan vasta päivänä kuuta 20 .

— — — — —

Helsingissä 24.5.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen ps
varapuheenjohtaja Mirja Vehkaperä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Ainoa jakelutuote, jonka jakelusta ja nopeudesta on säädetty lailla, on EU:n postidirektiivin mukainen yleispalvelukirje eli yksityinen kirje tai alle 2 kg:n paketti, jonka on katsottu olevan kansalaisen perusoikeus viestinvälityksessä. Direktiivi takaa yleispalvelukirjeiden jakelun ja keräilyyn viitenä päivänä viikossa. Muiden postituotteiden, kuten yritysten kirjeiden tai sanomalehtien, jakelu perustuu kaupallisiin sopimuksiin. Sähköisen viestinnän lisääntyessä volyymiltaan laskeva yleispalvelukirje on toiminut muun jakelun perustana, kun yleispalvelukirjeen mukana on kannattanut viedä muukin posti. Näin ollen vain pienen osan jaetusta postista muodostava yleispalvelukirje on määritellyt muunkin postin jakelutiheyden ja nopeuden. Esimerkiksi sanomalehtien kustannustehokkaan toimittamisen haja-asutusalueillekin.

Mietinnön mukainen lakiesitys ei muuta yleispalvelukirjeen määritelmää tai asemaa ainoana lailla säädeltyinä jakelutuotteena. Sen sijaan se sallisi voimaan tullessaan yleispalveluvetoisuuden alusten lähetyksen eli yksityisten kirjeiden ja pienten pakettien hidastumisen esityksen 19 §:n laatustandardin perusteella niin, että käytännössä riittäisi kolmipäiväinen jakelu yksittäiseen osoitteeseen, mikäli alueella on sanomalehtien ylläpitämä lehtien jakeluverkko. Alueilla, joilla varhaisjakelua ei ole, yleispalvelun tarjoajan olisi kilpailutettava direktiivin mukainen viisipäiväinen jakelu.

On lainsäädännön kannalta hyvin vaikeaa, että yleispalvelun määrittää siihen kuulumaton tuote. Kansalaisten yhdenvertaiset palvelut postipalveluiden osalta eivät voi riippua yksityisten toimijoiden liiketoiminnallisista päätöksistä, tässä tapauksessa päätöksestä perustaa, ylläpitää tai lopettaa sanomalehtien varhaisjakelu alueella. On täysin ymmärrettävää pyrkiä varmistamaan itsekin sähköisen murroksen kanssa painivien sanomalehtien jakelu haja-asutusalueilla. Kuitenkin on täysin takaperoista tehdä se lain määrittelemän yleispalvelun kustannuksella.

Yleispalvelukirjeen hidastuminen 19 §:n mukaisesti tarkoittaa käytännössä sitä, että lähettämänsä kirjeen voi olettaa olevan perillä vasta viikon päästä nykyisen kahden arkipäivän sijaan. Samalla sallittaisiin yleispalvelun tarjoajalle oikeus kohtuulliseen katteeseen yleispalvelutuotteista nykyisen kustannusperusteisuuden sijaan. Kansalaisten postipalvelut siis hidastuisivat samalla, kun hinnat nousevat. Postitoiminnan kannattavuus perustuu volyymiin, suuret määrät jaeltavia tuotteita pitävät kustannukset alhaalla. Postipalveluiden kysyntää ei kannattaisi laskea, muuten volyymien lasku kiihtyy ja jakelukustannukset nousevat myös sopimustuotteilla yhä digitalisoituvassa maailmassa. Ala sinällään on merkittävän kokoinen ja valtio-omisteinen yleispalvelun tarjoaja, Posti Oyj, voitollinen liiketoiminnaltaan.

Mietinnön mukainen lakiesitys velvoittaa yleispalvelun tarjoajan kilpailuttamaan 17 §:n 2 momentin mukaisesti viisipäiväisen jakelun niillä alueilla, joilla Viestintävirasto ei ole määritellyt kaupallista varhaisjakelua. Lakiin kirjattu velvoite yleispalvelutuotteiden jakelun kilpailuttamisesta yleispalvelun tarjoajalle sopii huonosti postilain 1. vaiheessa hyväksyttyyn kilpailun avaamiseen. Lailla asetettaisiin yleispalvelun tarjoajalle velvoite kilpailuttaa oma jakelutoimintansa käytännössä vuosittain Viestintäviraston määritellyssä jakelualueita. Yleispalvelun tarjoaja jou-

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp
Vastalause

tuisi kilpailutustilanteessa oikeudellisesti vaikeaan kaksoisrooliin, kilpailutuksen järjestäjänä sekä useimmissa tapauksissa myös yhtenä tarjoajana.

Yleispalvelun tarjoaja eli Posti Oyj ei saisikaan kilpailla markkinoilla toimia oman liiketoimintansa tarpeista, kuten se on tähänkin asti ostanut alihankintapalveluita, vaan joutuisi sovittamaan oman liiketoimintansa markkinoiden tarjontaan riippumatta siitä, mikä on toiminnan kokonaisuuden kannalta järkevää. Ensin määrittelyssä, mille alueille olisi varhaisjakelun puutteen vuoksi kilpailutettava jakelu, ja toiseksi, minkä alueiden kilpailutuksiin osallistuu yksityisiä yrityksiä. Lakiesityksen mukaan Viestintävirasto tarkistaisi vuosittain alueet, joilla on kaupallista varhaisjakelutoimintaa.

Kuitenkin postilain 4 §:n mukaan postiyritys voi lakkauttaa palvelunsa alueella tai kokonaan ilmoittamalla muutoksesta asiakkailleen ja Viestintävirastolle kaksi viikkoa etukäteen. Käytännössä kansalaisten palvelut voivat siis vaihtua nopeastikin. Sama epävarmuus koskee myös Postin omaa henkilökuntaa ja mahdollisten kilpailutuksen voittaneiden jakeluyritysten henkilökuntaa. Voi kysyä, voidaanko näin epävarmalle pohjalle rakentaa laadukasta postipalvelua kenenkään toteuttamana?

Ongelmallista Viestintäviraston jakelualueiden vuosimäärittelyssä on myös se, että kaupallisten toimijoiden jakelualueet eivät perustu olemassa oleviin postinumeroihin, jotka ovat Postin lajittelun perusta. Käytännössä Postille syntyy ylimääräisiä kuluja yleispalvelun alaisten postilähetysten lajittelusta osoitteittain. Postiosoitteisiin perustuva alueiden määrittely aiheuttaa myös Viestintävirastolle huomattavan työtaakan. Säästöihin pyrkivä kilpailutuslainsäädäntö aiheuttaa näin monimutkaisuudellaan merkittäviä kustannuksia viranomaisille sekä yleispalveluoperaattorille.

Hallituksen esitys perustelee kansalaisten yhdenvertaisuudesta poikkeamista palveluiden tarjoamisen varmistamisella. Kuitenkin Postin kilpailuttama jakelun suorittaja voi ottaa huomioon lakiesityksen 19 §:n mukaiset joustot laatustandardissa. Posti siis kilpailuttaa lain vaatiman viisipäiväisen jakelun, jonka voi suorittaa käytännössä kolmipäiväisenä myös alueilla, joilla ei ole sanomalehtien kaupallista varhaisjakelua. Näin lakiesityksen ajama viisipäiväinen jakelu kaikki jakelut huomioiden ei toteudu.

Puolustusvaliokunta otti lausunnossaan PuVL 3/2017 vp kantaa poikkeusolojen ja huoltovarmuuden huomioimisen laiminlyöntiin lakiesityksen valmistelussa. Puolustusvoimilla on tarve varmistaa poikkeusaikoinakin postin nopea jakelu sähköisiin viestintävälineisiin kohdistuvan häirinnän perusteella. Mikäli Posti Oyj:n jakelu pirstaloituu kilpailutuksen myötä lukuisille alihankkijoille, jotka saattavat olla hyvinkin pieniä yrityksiä, ongelmatilanteissa normaaliolosuhteissakin vastuu jakelusta siirtyy kuitenkin yleispalvelun tarjoajalle, Posti Oyj:lle. Jakelupäivien vähentämisen ja pakkokilpailutuksen on arvioitu vähentävän Postin työntekijämäärää 3 000 hengellä. Kriisitilanteessa huoltovarmuus ei toteudu ilman työntekijöitä, eikä näin ollen Posti kykene huolehtimaan velvollisuudestaan nopeassa aikataulussa.

Lakiesitys muuttaisi myös yleispalvelun tarjoajan ylläpitämän osoiterekisterin luovuttamisen hinnoittelua, muutosta kustannusperusteisesta hinnoittelusta pelkkiin irrottamiskustannuksiin perustellaan uusien postiyritysten markkinoilletulokustannusten alentamisella sekä näiden jakelun

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2017 vp
Vastalause

tarkkuuden parantamisella. Kuitenkin postilain uudistuksen 1. vaiheessa siirryttiin valtioneuvoston luvasta ennakkoselvityksineen sähköiseen ilmoitusmenettelyyn toiminnan aloittamisen jälkeen. Näiden yhdistelmä luo kansalaisten yksityisyydensuojan kannalta vaarallisen yhdistelmän, kun salaiseksikin määritellyt osoitetiedot luovutetaan postiyritykselle. Uhka vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta määrättävästä tuomiosta ei riitä, mikäli tavoitteena on suurempi rikoksella saatava hyöty. Mielestämme kevennetyssäkin lupamenettelyssä olisi oltava Viestintäviraston ennakkotarkastelu mukana.

Mielestämme mietinnön mukainen lakiehdotus asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan asuinpaikan perusteella yleispalvelun alaisten postilähetysten jakelussa sekä vaikeuttaa yleispalvelun tarjoajan asemaa kilpailluilla markkinoilla kiihdyttäen perinteisen postipalvelun kysynnän laskua palvelun laadun heikentämisellä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 24.5.2017

Katja Taimela sd
Satu Taavitsainen sd
Katja Hänninen vas
Jyrki Kasvi vihr